

Skoro trideset let je tega, kar je bil izdan naslednji, doslej še nikdar obelodanjeni ukaz:

Erlaß des k. k. Landespräsidiums in Laibach vom 21. Juli 1870. Z. 962/pr. an alle Bezirkshauptmänner in Krain.

„Ich habe neuerdings aus einzelnen, an die k. k. Landesstelle gelangten Verhandlungsacten der Bezirksbehörden ersehen, dass es noch immer bei einigen Bezirkshauptmannschaften und Steuerämtern der Brauch ist, sich im schriftlichen Verkehre mit Parteien, die nur slovenisch verstehen, der deutschen Sprache zu bedienen und namentlich selbst kurze Bescheide, Vorladungen, Zahlungsaufträge u. dgl. deutsch auszufertigen. Es geschieht dies auch gegenüber von Ortsgemeinden, deren Eingaben, durchaus slovenisch sind.

Es kann nicht verkannt werden, dass ein solcher Vorgang nicht allein den bestehenden, wiederholt erlassenen bestimmten Vorschriften geradezu entgegen ist, sondern dass er namentlich in den bezeichneten letzteren Fällen dem Ausdrücke einer Abneigung der amtirenden Personen gegen die Landessprache gleichkommt, welcher dazu angethan ist, unter der Bevölkerung gerechten Umwillen zu erzeugen.

Daher sehe ich mich mich veranlasst Euer — nochmals aufzufordern, alle Ihnen unterstehenden Beamte und Organe zur unbedingten und gewissenhaften Befolgung der, in meinen Schreiben vom 23. August und 20 September 1867. Z. 2229 und vom 14. Jänner 1870. Z. 69 diesfalls erlassenen Weisungen um so dringender anzuhalten, als ich mich in der Lage sehe, jede, fernerhin zu meiner Kenntniss kommende Hintansetzung derselben als eine Verletzung der Dienstpflicht anzusehen und als solche der Behandlung im Summe des Disciplinargesetzes vom 10. März 1860. unterziehen zu lassen.

An die Seuerämter werden in dieser Beziehung demnäch besondere Weisungen von Seite des Präsidiums der k. k. Finanzdirection erlassen werden.“

Ta deželnopredsedstvena naredba ni bila nikdar preklicana in je še danes v veljavi, a nihče se ne zmeni zanjo, nihče se ne meni, da bi se uradništvo držalo teh ukazov.

Ker pa nam Slovincem ni in ne more biti vsejedno, kako se uraduje, ker imamo pravico, zahtevati, da se s slovenskimi strankami slovenski uraduje, zato opozarjamo na navedeno naredbo slovenske poslance in jih prosimo, naj store kar se jim zdi primerno, da bodo politični uradniki spoštovali jezikovno ravnopravnost in sicer vsi, vštrevši dež. predsednika, kateri menda tudi ne pozna citirane naredbe, saj bi sicer ne mogli dopuščati, da se konsekvntno prezira.

Politični pregled.

Deželni zbor koroški. — Slovenski poslanec Grafenauer je stavil predlog, naj se spremeni koroški deželnozborni volilni red. Nemška večina se temu ni ustavljala, vedoč, da bi jej vsako ustavljanje pri njenih volilcih premnogo škodovalo, a

odkazala je predlog posebnemu odseku, v kateri ni volila nobenega Slovence, tako da se volilni red gotovo ne spremeni v korist Slovencev, za katere je sedanji red skrajno krivičen.

Tržaški deželni zbor. — Kakor znano, se slovenski poslanci tudi letos ne udeležujejo sej dež. zbora tržaškega. Uzroke abstinenci so razložili v posebni izpravi, katera je laško večino močno spekla. Posl. Benussi je radi te izjave interpeliral glavarja in vladnega zastopnika, katera sta oba izjavila, da slovenski poslanci niso imeli nobenega vzroka izstopiti iz dež. zbora. V isti seji je posl. Venezian interpeliral vlado, zakaj je poslala namestnika Rinaldinija v pokoj in trdil, da se je to zgodilo na želje Slovencev, a vladni zastopnik ni hotel na te interpelacijo nič pozitivnega odgovoriti. Posl. Venezian je predlagal v isti seji tudi premembo volilnega reda in sicer naj bi po tem redu odpadla vsaka razdelitev po okrajih in razredih; volitev naj bi bila splošna in jednaka — tako, da bi Slovenci ne mogli nikdar več dobiti svojega zastopnika v dež, oziroma mestnem zboru tržaškem.

Češki dež. zbor. — Burne razprave se kar vrste. Razprava v predlogu dr. Schlesingerja, naj se jezikovne naredbe prekličejo, je bila najburnejša. Vlada je pri tej priliki naznanila, da izda meseca februarja nove jezikovne naredbe, urejene v smislu nemških zahtev. Nemci so grozili, da iztopijo iz dež. zbora, če se Schlesingerjev predlog na odkaže posebnemu odseku. To se ni zgodilo, a Nemci vzlic temu niso zapustili dež. zbora, pač pa je razupiti Wolf provociral jako mučne prizore. Tudi pri razpravi o dež. proračunu se je umela hrupna razprava. Glavni predmet je bila prepoved, da nemški burši ne smejo nositi velikonemških trakov. Češka postrežljivost je res občudovanja vredna.

Štrajk praških visokošolcev in visokošolskih profesorjev. Nemški visokošolci v Pragi so zadnji čas na vse možne načine izživali češko prebivalstvo, zlasti pa s tem, da so nosili velikonemške čepice in trakove ter se tako v velikih trumah klatili po mestu. Te provokacije so opetovano pruzročile pretepe in naposled take izgrede, da je moralo vojaštvo intervenirati. Vlada je vsled tega prepovedala vsakršne znake. Vsled tega so dijaki sklenili, da ne bodo obiskovali nobenih predavanj, profesorji pa so predavanja kar ustavili. Vlada je poslala sekijskega šefa Hartla v Prago, da intervenira in bo najbrž kapitulirala pred nemškimi pobalini in njih profesorji, mesta da bi jim krepko stopila na noge.

Hrvatska. — Dež. zbor hrvatski razpravlja (sedaj o proračunu. Madjaroni se odkrižavajo opozicijonalcem na jako priprost način. Kdor govori proti vladi, tegz izključijo. Dr. Potočnjaka so izključili za 70 sej, dr. Amruča in dr. Barčiča za 30 sej.

Nemčija. — Te dni sta bili dve važni debati v nemškem dež. zboru. Prva se je nanašala na kredit 100 milijonov mark, katere je vlada zahtevala za ponemčenje pruskih Poljakov. Stari kancelar Hohenlohe je pri tej debati naravnost povedal, da je smoter nemške politike, ponemčenje pruskih Poljakov! Druga debata se je nanašala na vnanjo politiko Nemčije. Novi minister unanjih del Bülow je pri tej priliki razvil načela nemške vnanje politike. Ta načela so popolnoma tista, katera je Bismarck od nekdanj zastopal in s katerimi se strinja tudi sedaj.

Italija. — Sicilija je te dni praznovala 50letnico revolucije l. 1848., zajedno pa so se v srednji Italiji primerili velikanski izgredi, katerih prvi nagib je lakota. Ali si je možno misliti žalostnejšo ilustracijo sicilskih slavnostij?

Francoska. — To državo pretresa sedaj velika kriza. Protisemitsko gibanje je vsled afere Dreyfuss-Esterhazy silno naraslo. Židje se bore za svoj upliv, Francozi proti židovski korupciji. V Parizu in v provinciji so se vsled tega primerile velikanske demonstracije proti židom, v Algirju pa silni izgredi. Stvar je prišla tudi v parlament in je bila uzrok, da je prišlo do velikega pretepa.

Kreta. — Rusija in Francija sta se zjedini za to, da kandidatujeta grškega princa Jurija za mesto kretskega guvernerja in pridobili sta za to kandidaturo vse druge evropske velesile. Najbrž se uda tudi sultan, toliko prej, ker so mu velesile ponudile, da postane guvernerjev namestnik jeden nemških, v turški vojski službujočih častnikov.

Obrtnija.

Zadružništvo.

Splošna je tožba med ljudmi, da denarja primanjkuje. Ako pogledujemo na kacam sejmu ali na trgu, vidimo živahen promet, neko lahkoživo gibanje. To nam daje povod, preiskovati uzroke, kam gine denar iz naših krajev. Saj so vendar naša polja primerno rodovitna, da ne bi trebalo nam vsega za dom dobivati iz tujine in to za drag denar.

Dva uzroka sta, katera denar od nas spravljata. Prvi je lahkomišelnost našega ljudstva ali pomankanje varčnosti. V boljših letih se ne znamo varovati obilnih izdatkov, da sproti porabimo vse; le slabe letine nas učijo varčevati. To velja o kmetu, obrtniku in delavcu. Ako primerjamo naše kraje z pustinami v tujini, ne verujemu lahko, da bi bila pri nas revščina doma, kakor je marsikje v resnici. Lahkomišelnost v mladosti stiska starosti; sedem debelih krav — letin — pojedjo druge — suhe! O tem se bi dalo še marsikaj reči, ali naj bo za drugikrat!

Danes hočemo pogledati bolj natanko drugo napako, ki nam molze denar iz žepa, pa ga spravlja daleč v tujino. To so naše neugodne trgovinske razmere. Slovenci smo žalibog razdeljeni in razskosani na šest dežel, da se ne moremo primerno spoznati in vzajemno občevati, kar bi bilo le nam v korist. Toda tega ni sama k. l. v. uprava, tudi naša brezobrižnost ima mnogo na vesti. Med sabo se spominjamo in kličemo znano geslo „Svoji k svojim!“ zraven pa hodimo mimo lačnega domačina k ošabnemu tujcu naročevat in kupovat. Čuditi se torej ni, da pri nas trgovina hira, denar pa teče od nas v tujino.

Za te besede lahko navedemo mnogo vzgledov. Prebivalci dolin, ki živé od poljedelstva, imajo marsikdaj na prodajo žita, ali ne morejo se ga iznebiti, ker ni kupcev. Vozijo ga v mesta na trge, kjer ga dostikrat oddajo po ničevi ceni. Kakor da bi s kitajskim zidom bili obdani, ne morejo na svetovni trg s svojim blagom, ako bi ono v istim imelo lepo ceno, seveda v rokah bogatašev. Kadar pa kje daleč na Ogerskem, ali še dalje kje, nastopi povodenj ali druga uima, v par dnevih pa začutimo to pri naših žitnih trgovcih s tem, da se cena blagu zviša. Ali smo res tako odvisni od ošabnega tujca, da nam bode vedno on narekoval ceno našemu blagu? Ali res mora nas živiti tuje zrnje, moka itd. med tem, ko marsikateri domači poljedelec ne more spraviti svojih pridelkov v denar?

Enako je z lesno trgovino. Pri žagah košatega Pohorja se nakupiči včasih blaga, da ni prostora več za skladanje. Ako povprašaš, čemu da se ne odpošlje, dobiš odgovor, da ni naročila, torej ne kupca. Marljiv trgovec se potruji večkrat v doline z namenom, blago prodati, ali kaj ondi zve? Blaga lesnega, kolikor so potrebovali, kupili so že in to od židov, ki stanujejo na Hrvaškem. Povpraša za ceno, ta je sicer nizka, ali ko vidi blago, spozna lahko, da so to sami izbirkki. Torej jo žid na Pohorju kupil — seveda po ceni — množino blaga, to je dal prebirati, s slabejim je založil naše dolinske kmete, boljše pa odposlal dalje. Kje je dobiček od vsega, če ne pri njem? Knepc in prodajalec — oba slovenska kmeta — ga obilno in skrbno pitata. Ali bi se ne dalo tudi temu odpomoči, zlasti z menjalno trgovino, da ne bi se vsikdar rabil toliko pomanjkajoči denar?

(Konec sledi.)

Kmetijstvo.

Ravnotežje v kmetiji.

Vse, kar živi na svetu, potrebuje hrane. Živita ne samo človek in žival, temveč tudi rastlina živi. Tudi ona potrebuje hrane, in če je nima, odmre kakor žival, ki v hudi zimi ne dobi dovolj živeža. Potrebno hranivo dobiva rastlina deloma po koreninah iz zemlje, deloma po zelenih delih, sosebnost po listjih iz ozračja. Snovi, ki služijo rastlini v hrano, imenujemo redilne snovi. Človek ne more samo ob kruhu živeti, ampak on potrebuje še drage hrane; taka je tudi rastlina. Ona si poišče v zemlji raznih redilnih snovij in jih jemlje vase, toda le ako so v raztopljenem, razpustnem stanju. Teh snovij, katere je rastlina vase posrkala, premanjka v zemlji. Iz tega sklepamo:

Po vsaki žetvi odvezamemo zemlji toliko redilnih snovij, kolikor so jih iz nje posrkale požete rastline.

Kemik n. pr. pove, da so v 10 stotov (kvintalov) krompirja (brez krompirjevke) odvzeli polju 34 kg. dušika, 58 kg. kalija, 16 kg. fosforove kisline, 3 kg. vapna, 3 kg. natrija, 5 kg. magnezije, 5 kg. žvepljene kisline in še dr. V obče ima vsaka zemlja dovolj takih snovij v razpustnem stanju; toda če vedno žanjemo, t. j. iz kupa jemljemo in nič ne dokladamo, porabimo tudi največji zaklad redilnih snovij; najboljša zemlja nam postane s časom nerodovitna ter daje od leta do leta revniše pridelke. Zato pa mora kmetovalec zemlji gnojiti. Kaj se pravi gnojiti?

Gnojiti se pravi, zemlji uvažiti takih snovij, ki so sposobne pospeševati rastlinske rast.

Čim več je redilnih snovij v zemlji in čim lažje se jih poslužuje rastlina, tem boljše bo uspevala. In to umni kmetovalec dobro ve, zato se poslužuje vseh sredstev, ki morejo večati dragoceni zaklad redilnih snovij v zemlji. Neugodne družbinske razmere silijo kmetovalca, da mora